

Budəfəki həmsöhbətimiz dünya şöhrətli yazıçımız Varis Yolçuyevdir. Onu təkə Azərbaycan oxucusu tanıdır. O, dünyanın aparıcı kitab oxunan ölkələrində də sevilir. 55 illik yubileyini qeyd etməyə hazırlaşan LİFT Festivalı Festivalının qızıl medalının sahibi ilə qazandığı uğurlardan, pandemiyanın onun yaradıcılığına təsirindən, ölkəmizdəki "oxucu böhranı"ndan danışmışıq.

- Varis müəllim, pandemiya dövrü yaradıcılığınıza necə təsir göstərdi? Bu dövr sizin üçün nə ilə yadda qaldı?

- Təbii ki, bu dövr hamı kimi mənim üçün də bir "itki" dövrü oldu. Neçə-neçə əcnəbi ölkələrdə kitab təqdimatlarım, görüşlərim, ustad dərslərim – masterklasslarım baş tutmadı. Pandemiya iqtisadi tənəzzül yaratdığından həm ölkəmizdə, həm də xaricdə kitab satışı çökdü. Bundan digər yazarlar kimi mən də kifayət qədər ziyan çəkdim. Bununla belə, bu dövr mənə daha çox asudə zaman yaratdığından 4 il üzərində işlədiyim "Qızıl cib saati" romanını tamamladım. Heydər Əliyev Fondunun "Xocalıya ədalət" təbliğat kampaniyası çərçivəsində nəşr olunan "Qırmızı ləçəklər" romanım təkrar çap edildi. "Əzilmiş fotoşəkillər" İranda, "Sonuncu ölənlər ümidləridir" Özbəkistanda çap olundu. Əlibala Məhərrəmzadə ilə birgə yazdığımız "AMİN" romanı isə Rusiyada nəşr mərhələsindədir. Bu müddətdə Avrasiya Millətlər Assambleyası Ədəbiyyat Şurasının həmsədri kimi "21-ci əsrdə yeni ədəbi təfəkkürün obrazları" mövzusunda bir neçə zom-konfransda mövqə sərgilədim. Ukraynada və Rusiyada iki böyük beynəlxalq festivalın münisifi oldum. Böyük Britaniyada yerləşən, dünya yazıçılarının ən nüfuzlu və elitər təşkilatı sayılan, "PENclub" adı ilə tanınan məşhur "PEN International"a üzv qəbul edildim. Almaniya yerləşən Yaradıcılar Sülh Uğrunda Federasiyası (APF) tərəfindən Sülh səfiri tituluna layiq görüldüm. Ukrayna Yazıçılar Birliyi tərəfindən "Yüksək ədəbi ustalığa görə" Atanas-Vançev adına diplomla, Qazaxıstanın Xalq Diplomatiasının Beynəlxalq Elitar İttifaqı tərəfindən "Uğurlu beynəlxalq miqyaslı fəaliyyətə görə" medalı ilə təltif olundum.

- Hazırda yaradıcılıq nə yerdədir? Yaxın vaxtlarda oxucularınıza yeni kitabla sevincinizmi?

- Öncə qeyd etdiyim kimi, 4 il üzərində işlədiyim "Qızıl cib saati" romanı, eləcə də 2 illik yaradıcılıq axtarışlarının nəticəsi olan "AMİN" romanı bu il Azərbaycanlı oxuculara təqdim ediləcək. "Qızıl cib saati"ndən parçalar həm "Ədəbiyyat qəzeti"ndə, həm də "Azərbaycan" jurnalında dərc edilib, roman dərhal böyük maraq oyadıb. Yeri gəlmişkən, mən bu romanla həddindən artıq iddialıyam, bu romanı öz yazıçı missiyamın ilk mərhələsinin zirvəsi hesab edirəm. Çünki bu, adi romandan daha çox ictimai məzmun kəsb edən bir tarixi faktıdır.

Dünya miqyasında erməni millətçiliyinin riyakar maskasını 1893-cü ildə Osmanlı imperiyasındakı xəyanət fəaliyyətindən, 1918-ci ildə Bakı qırğınlarından tutmuş 1993-cü ildə Qarabağdakı işğalçılıq fəaliyyətinədək yüz illik bir dövr ərzində açma biləcək bu roman Britaniya, Türkiyə və Azərbaycan arxivlərinin zəngin materialları əsasında ərsəyə gəlib.

Non-fikşn janrındadır. Hazırda statistik dünya oxucusunun ən çox oxuduğu, tələb-təklif kontekstində ən çox tələbat duyulan da məhz sənədli prozadır. Üstəlik, ilkin rezenziyalara görə, "olduqca maraqlı, nəfəskəsici süjet xəttinin romanın sırf dünya oxucusunun birnəfəsə oxuyacağı bestsellərə çevrilə biləcəyini təmin etməsi" gözləntisi var. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan nəsrinin ən görkəmli nümayəndələrindən olan Xalq yazıçısı Kamal Abdulla romana belə bir rəy verib: "Roman Azərbaycanın haqq səsinin dünyaya çatdırıl-

dü, bunlar hər kəsə bəllidir. Əfqan yazıçısı Xalid Hüseyinin "Çərpələng uçuran" romanı dünyanın Əfqanıstan müharibəsinə münasibətini kökündən dəyişdi, bu da ədəbiyyatın triumfuna aid yenilməz bir faktıdır.

Elə bu yerdə onu da xatırladım ki, 2016-cı ildə Aprel döyüşlərində şəhid olmuş bir əsgərimizin çəkmələrini göz yaşları ilə isladan anasının obrazını yaratdığım bir esem Rusiyada 32 milyon izləyicisi olan "Proza.ru" portalında dərc edilərək elə bir anti-erməni ovqatı yaratmışdı ki, minlərlə erməni pətişiya imzalayaraq əsərin qadağasına nail olmuşdu. İndi kim təzkib edə bilər ki, ədəbiyyat ən böyük silahdır?!

- Xaricdə müntəzəm çap olunan yazıçılarımızdansıdır. Xaricdən Azərbaycan ədəbiyyatı necə görünür?

- Az-az xalq tapılar ki, qədim və orta əsrlər tarixinin qızıl plea-

sında adı yoxdur, dünyanın kitab bazarına çıxan tək-tük yazarlarımız da bunu hər hansı xarici ölkənin platformasından həyata keçirməyə məcburdur. Təbii ki, burada söhbət yazıçının öz təşəbbüsü və öz maliyyəsi ilə xaricdə kitab çap etdirməsindən və həmin kitabı öz kanalları ilə yaymasından getmir, bu, ümumi kitab bazarı anlayışından kənar prosesdir.

O ki qaldı səbəblərə, ölkəmizdə oxucu sayının orta statistik saydan xeyli aşağı olması, tirajların miskin kiçik rəqəmi, nəşriyyat təsisatlarının mətbəə funksiyasında qapanması, cəmiyyətdə kitaba marağın azalması, sağlam reklam bazarının sirdən çıxması, mədəniyyətə həmilik edən milli burjuaziyanın mövcud olmaması kimi səbəblər ədəbiyyatımızı böhran mənəşində əzməkdədir.

- Bu vaxta qədər hansı ölkələrdə kitablarınız çap edilib? Sualı bir qədər də dəqiqləşdirsək, bu

"2016-cı ildə Nyu-Yorkda Dünya Yazıçılarının Konqresində mənim "Yetmiş yeddinci gün" romanımın pitçinqi keçirildi, onun sinopsisi dünyanın ən böyük nəşriyyatlarına təqdim edildi, yeni dövrün ən yaxşı romanlarından biri kimi çapı tövsiyə olundu. Altı nəşriyyat məndən romanı almağa hazır olduğunu bildirdi, çox təəssüf ki, həcmcə kifayət qədər böyük olan bu romanı ingilis dilinə çevirib onlara verə bilmədim"

Varis Yolçuyev: "Hədəfim Nobel mükafatını qazanmaq, Xalq yazıçısı adını daşımaq"

"Dünya miqyasında erməni millətçiliyinin riyakar maskasını 1893-cü ildə Osmanlı imperiyasındakı xəyanət fəaliyyətindən, 1918-ci ildə Bakı qırğınlarından tutmuş 1993-cü ildə Qarabağdakı işğalçılıq fəaliyyətinədək yüz illik bir dövr ərzində açma biləcək bu roman Britaniya, Türkiyə və Azərbaycan arxivlərinin zəngin materialları əsasında ərsəyə gəlib. Non-fikşn janrındadır. Hazırda statistik dünya oxucusunun ən çox oxuduğu, tələb-təklif kontekstində ən çox tələbat duyulan da məhz sənədli prozadır"

masını işinə yardımçı olacaq deyər onun müxtəlif dillərə tərcümə edilərək xarici ölkələrdə yayılması çox yaxşı olardı. Bu işdə ədəbiyyatın gücü digər güclərdən daha təsirlidir."

Bundan əlavə, romanın sinopsisinə Sənət üzrə beynəlxalq prodüserlik təsisatından (IWU - red.) alınmış ilkin rəylərin də tam müsbət olmasını qeyd etmək istərdim. Ədəbiyyat həqiqətən də çox güclü silahdır. CAR yazıçısı Con-MaksvellKutzeenin romanları rasismin, Somali yazıçısı Varis Diriyenin "Səhra çiçəyi" romanı Afrikada qadın hüquqsuzluğunun əleyhinə necə əlahiddə işlər gör-

dasını təşkil edən mədəniyyət xadimləri ilə öyünə bilsin. Xoşbəhtlikdən biz bu xalqlar siyahısında yıq. 12-ci əsrdə dünyaya böyük Nizami Gəncəvini bəxş edib bizim xalqımız. Amma çox təəssüf ki, bu gün nəsrində Çingiz Hüseyinov, Anar, Elçin, Kamal Abdulla, poeziyasında Ramiz Rövşən kimi sözün həqiqi mənasında böyük ağısaqqal ədiblər parlayan, onlarca olduqca istedadlı orta yaşlı və gənc nəslin nümayəndəsi söz yiyəsinə çevrilən ədəbiyyatımızın dünyaya çıxışı təsadüflər üzərində qurulmaqdadır. Bu gün Azərbaycan ədəbiyyatının dünyanın formalaşmış nəşriyyat industriya-

vaxta qədər hansı tirajlarla kitablarınız xarici dillərdə çapdan çıxıb?

- Təbii ki, mən dünya kitabçılıq ənənələrinə uyğun dərc edilərəm, həm öz ölkəmizdə, həm də xarici ölkələrdə nəşriyyat hesabına kitablarım çıxır. Yəni əlyazmasını təhvil verib qonoramı alıram, qalanını nəşriyyatlar edir. Amerikada, Türkiyədə, Rusiyada, Özbəkistanda, ən son olaraq da İranda kitablarım çap olunaraq oxucuların ixtiyarına verilməkdədir. Düzü, tiraj statistikasını aparmaq qeyri-mümkündür, çünki təkrar nəş-

lərin hüququ məndə deyil deyər onların hesabı aparılmır, amma bir detali deyim ki, təkə elə "Sənə inanıram" romanım Özbəkistanda "Darakçı" nəşriyyatında roman-qəzet formatında 126 min tirajla çap olunub. Beynəlxalq agentlərim dünya kitab bazarına məni az müddətdir ki çıxarıblar, təbii ki, nə olacaqsas, bundan sonra olacaq.

Bir detali qeyd edim. 2016-cı ildə Nyu-Yorkda Dünya Yazıçılarının Konqresində mənim "Yetmiş yeddinci gün" romanımın pitçinqi keçirildi, onun sinopsisi dünyanın ən böyük nəşriyyatlarına təqdim edildi, yeni dövrün ən yaxşı romanlarından biri kimi çapı tövsiyə olundu. Altı nəşriyyat məndən romanı almağa hazır olduğunu bildirdi, çox təəssüf ki, həcmcə kifayət qədər böyük olan bu romanı ingilis dilinə çevirib onlara verə bilmədim. Təbii ki, onların Azərbaycan dilindən tərcümə xidmətləri mövcud deyil, onlar istəyən tərcümə isə bizdə formalaşmış "kitabı xarici dilə çevirmək" təfəkkürünə əsla uyğun deyil, bizdə tərcümələri əksərən orta məktəb müəllimləri həyata keçirir, hətta bəzən "google-translate" üsulu ilə gülünc mənərə yaradılır. Peşəkər tərcüməçilərimiz çox azdır, onların da tərcümələri əlavə bədii və qrammatik redaktə işi tələb edir. Amerikada dərc olunan ilk kitabımın həcmcə kiçik olan "Metamorfoz" romanının olması da bu qanunauyğunluqdan irəli gəlir.

- Hazırda türk dünyasının – türkdilli ölkələrin bir-biri ilə ədəbi əlaqəsini necə qiymətləndirirsiniz? Hansı çatışmazlıqlar var?

- Ədəbi əlaqələr yaxşıdır, həm lokal olaraq Azərbaycan Yazıçılar Birliyi, həm digər ədəbi təsisatlar, o cümlədən Beynəlxalq Türk Akademiyası, Avrasiya Yazıçılar Birliyi, Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi, qlobal olaraq ICESCO bu işə böyük töhfə verir. Amma daha çoxunu eləmək lazımdır. Gələcək türk birliyinindir, bu ifadə özündə siyasi-iqtisadi konturlarla yanaşı, mədəniyyət məzmunu da daşıyır.

(ardı gələn sayımızda)

Tural Turan

Səhifəni hazırladı: Emil Rasımoğlu